

N:o 5.

Ank. till Riksd. kansli den 24 febr. 1888, kl. 12 midd.

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3, med anledning af väckt motion om indragning af den agrikulturkemiska försöksanstalten vid Ultuna samt om offentliggörande af en öfver resultatens vid anstalten utarbetad sammanfattning.

Uti en inom Andra Kammarerna väckt, till utskottet hänskjuten motion, n:o 24, har herr G. F. Östberg föreslagit, »att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att den agrikulturkemiska försöksanstalten vid Ultuna måtte indragas äfvensom att den af anstaltens föreståndare utarbetade sammanfattningen af de vid anstalten vunna resultat måtte genom tryck offentliggöras.»

Beträffande först frågan om indragning af den nämnda försöksanstalten, har utskottet ansett lämpligt att till en början erinra om de förhandlingar, som föregått och slutligen framkallat tillkomsten af densamma. Sedan vid det åttonde allmänna landbruksmötet år 1858 fråga blifvit väckt om inrättande af tvänne agrikulturkemiska försöksstationer vid Ultuna och vid Alnarps landbruksinstitut samt de vid mötet församlade jordbrukare ingått till Kongl. Maj:t med anhållan, det nådiga propositionen måtte aflåtas till rikets ständer om anslag för sådant ändamål, hade kongl. landbruksakademien, som anmodats att häröfver afgifva yttrande, dervid med lifligt framhållande af dylika anstalters nytta och behöflighet, instämt uti landbruksmötets berörda anhållan, men tillika hemställt, att Kongl. Maj:t måtte af rikets ständer jemväl äska nödigt anslag till fullbordande af den vid akademiens experimentalvärd under organisation varande anstalt i samma syftning. I sammanhang

härmed afgaf akademien äfven förslag angående kostnaderna för bland annat organiserandet af de båda försöksanstalterna, enligt hvilket de årliga utgifterna beräknades uppgå till 4,500 riksdaler rmt för hvardera anstalten samt hvad beträffade anstalten vid Ultuna, oafsedt de större byggnader, om hvilkas uppförande särskild framställning gjordes, 3,000 riksdaler skulle erfordras till uppsättande af ett laboratorium.

Vid underdånig föredragning af detta ärende förklarade Kongl. Maj:t sig erkänna de fördelar, som för det svenska jordbruket vore att förvänta genom inrättande på särskilda ställen inom riket af agrikulturkemiska försöksanstalter, hvilkas allmänna nytta icke syntes kunna bestridas; men med hänsyn till de betydliga kostnaderna vid dylika anstalters första organiserande och årliga underhåll, samt då agrikulturkemiska försök borde kunna vid de båda landtbruksinstituten, der lärare funnos anställda i såväl agrikultur som kemi, genom dessa lärares gemensamma åtgärder ändock till en början verkställas, ansåg Kongl. Maj:t för det dåvarande nödiga anslag allenast böra beredas för att i fullständigt skick försätta och sedermera behörigen underhålla den anstalt, som under ledning af landtbruksakademiens agrikulturkemist doktor Alex. Müller organiserades på akademiens experimentalfält. Med framställning om anslag i nu antydt syfte aflät Kongl. Maj:t nådig proposition till 1859—1860 årens riksdag. Emellertid väcktes i detta ämne vid samma riksdag tvänne motioner, deri anhölls bland annat om rikets ständers uppmärksamhet och medverkan för det af förenämnda landtbruksmöte väckta samt af landtbruksakademien äfven förordade förslaget angående dylika anstalters inrättande vid de båda nämnda landtbruksinstituten. Statsutskottet, dit den nådiga propositionen och de nämnda motionerna remitterades, anförde i sitt med anledning deraf afgifna utlåtande, att, ehuru med hänsyn till hvad landtbruksakademien och motionärerne upplyst angående det fördelaktiga inflytandet på jordbruksnäringens förkofran och utbildning, som ändamålsenligt inrättade agrikulturkemiska försöksanstalter måste utöfva, de härom gjorda framställningarne voro förtjenta af all uppmärksamhet, utskottet likväl fann tvifvelaktigt, huruvida det kunde vara nödigt eller lämpligt, att flere sådana anstalter på en gång organiserades, särskildt med fästadt afseende å det belopp, som för detta ändamål kunde af statsverkets tillgångar tagas i anspråk. Af sådan orsak biträdde utskottet Kongl. Maj:ts ofvanberörda förslag samt hemstälde förty, att anslag måtte beredas den påbörjade försöksanstalten vid landtbruksakademiens experimentalfält, och att de väckta motionerna om dylika anstalters inrättande vid de båda nämnda instituten ej måtte för det dåvarande till vidare åtgärd föranleda.

Vid frågans behandling inför rikets ständer godkändes utskottets hemställan af ridderskapet och adeln samt presteståndet, hvaremot borgare- och bondestånden, efter att hafva återremitterat ärendet till utskottet samt derpå afslagit af utskottet framställd inbjudning att förena sig i de två förstnämnda ståndens beslut, för sin del med afslag å utskottets berörda hemställan beslöto att till bestridande af kostnaderna för en dylik försöksanstalt vid Ultuna landtbruksinstitut, den enda, som enligt dessa ståndes åsigt för tillfället borde ifrågakomma, skulle anvisas här ofvan omförmälda, af landtbruksakademien föreslagna belopp. Vid derefter i förstärkta statsutskottet företagen gemensam omröstning segrade med 63 röster mot 56 den mening, som omfattats af borgare- och bondestånden. I den af rikens ständer till Kongl. Maj:t i ämnet aflåtna underdåniga skrifvelse framhålles äfven, hurusom ständerna erkände behovet af en dylik anstalt, men ansåge fullbordandet af den i ifrågavarande syfte vid akademiens experimentalfalt redan påbörjade anstalten komma att förorsaka större utgifter än som vore med statsverkets då strängt anlitade tillgångar förenlige; i följd hvaraf ständerna, som valde den minst kostsamma utvägen för ernående af berörda ändamål, i sådant afseende anvisade till avvägbringande af en dylik anstalt vid Ultuna landtbruksinstitut dels 4,500 rdr i anslag till årliga utgifter, dels ock 3,000 rdr för en gång till uppsättande af ett laboratorium.

Berörda årliga anslag har sedermera oafbrutet utgått samt utgår fortfarande till denna försöksanstalt.

Sedan emellertid Kongl. Maj:t den 20 oktober 1882 tillsatt en komité för afgifvande af förslag till den lämpligaste organisationen af rikets landtbruksinstitut, har komitén i sitt den 29 mars 1884 afgifna underdåniga betänkande i fråga om den vid Ultuna befintliga försöksanstalten förklarat sig icke kunna tillstyrka dess bibehållande af det skäl, att enligt komiterades åsigt lärarnes vid institutet tid toges i anspråk på ett sätt som icke syntes kunna förenas med deras af komitén föreslagna undervisningsskyldighet. I det af styrelsen för Ultuna landtbruksinstitut den 15 september 1885 i anledning af komiterades berörda betänkande afgifna, af Kongl. Maj:t infordrade underdåniga utlåtande har styrelsen oförändradt tillstyrkt komiterades förslag angående ifrågavarande anstalt.

Med hänvisande till hvad nämnda komité och styrelse yttrat i ämnet, hvaraf framginge att anstalten icke vidare vore behöflig eller tidsenlig, har motionären framställt sitt ofvanberörda förslag.

Utskottet har med ledning af några under senare åren offentliggjorda årsberättelser från såväl Ultuna som landtbruksakademiens ex-

perimentalfält sökt vinna någon kännedom om verksamheten vid dessa anstalter och tror sig hafva funnit, att Ultuna försöksanstalt utom verkställande af sådana analyser, som tillhöra de kemiska stationerna och sålunda egentligen måste anses främmande för anstalten, hufvudsakligen sysselsatt sig med växtodlingsförsök, och att ej mindre denna art af försök än ock alla de öfriga grenar af agrikulturkemien, med hvilka denna anstalt sysselsatt sig, äfven varit och fortfarande äro föremål för experimentalfältets verksamhet. Då emellertid de klimatiska förhållandena vid tvenne så närbelägna anstalter icke kunna vara synnerligen olika, vill det synas utskottet, att fortsättande af odlingsförsöken vid Ultuna icke kan vara af behovet påkalladt och att de rent vetenskapliga växtodlingsförsöken skulle kunna med största fördel koncentreras vid experimentalfältet under landtbruksakademiens omedelbara uppsigt och ledning. Hvad åter utfodringsförsök och arbeten på laboratoriet angår, ligger det i öppen dag, att dessa fördelaktigare ske vid det senare stället än vid Ultuna, der arbetslokalerna äro gemensamma för anstalten och för elevernas undervisning i kemi.

Dertill kommer, att agrikulturkemiska försöksarbeten måste, såsom landtbruksläroverkskomitén påpekat, anses främmande för Ultuna landtbruksinstitutets uppgift att vara en läroanstalt, och att det icke är möjligt att såsom hittills förena föreståndarebefattningen vid försöksanstalten med lärarebefattning vid institutet, utan att någondera af dessa befattningar skall blifva lidande. Ännu olämpligare synes det vara, att, såsom vid Ultuna i ganska stor skala skett, föreståndaren för anstalten utom sitt egentliga arbete åtager sig att verkställa analyser åt enskilda personer.

Utskottet erkänner fullkomligt vigten och nyttan af agrikulturkemiska arbeten såväl i rent vetenskapligt afseende som för jordbruksnäringsen och anser särskildt vetenskapligt bedrifna växtodlingsförsök af stor betydelse såsom stöd för det kraftiga arbete att på praktisk väg jemföra olika växtarter och åstadkomma förbättrade varieteter af de odlade växterna, som på åtskilliga ställen i vårt land pågår och särskildt af den allmänna svenska utsädesföreningen med stor framgång bedrifves, men anser sig likväl, på grund af hvad ofvan anförts och med särskild hänsyn dertill, att såväl landtbruksläroverkskomitén som styrelsen för Ultuna landtbruksinstitutet föreslagit, att ifrågavarande anstalt måtte upphöra, hvilket förslag af landtbruksakademiens förvaltningskomité lemnats utan anmärkning, böra förorda bifall till motionen i denna del.

Hvad angår den senare delen af motionen eller frågan om offentlig
Bih. till Riksd. Prot. 1888. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 3 Häft.

liggörande af en utaf anstaltens föreståndare utarbetad sammanfattning af hvad anstalten under sin verksamhet åstadkommit, har motionären hufvudsakligast anført, att, sedan föredraganden för kongl. landbruksakademiens vetenskapsafdelning framhållit nödvändigheten af att resultaten af de verkställda försöken vid anstalten blefve sammanfattade och till den jordbrukande allmänhetens tjenst offentliggjorda samt såväl 1880 års statsrevisorer som styrelsen för Ultuna landbruksinstitut och landbruksakademien gjort framställning i samma syfte, har Kongl. Maj:t dels den 29 december 1882 anvisat ett belopp af 3,000 kronor för utarbetande af en dylik sammanfattning, hvilken borde efter ett års förlopp insändas till landbruksakademiens förvaltningskomité, dels ock då redogörelsen icke inom föreskrifven tid blef färdig, den 27 juni 1884 anvisat ytterligare för arbetets afslutande 3,000 kronor med föreskrift tillika för anstaltens föreståndare att aflemna redogörelsen inom viss tid till styrelsen för Ultuna landbruksinstitut, som derpå skulle insända den till förvaltningskomitén. Oaktadt redogörelsen i behörig tid dit inkommit, hade hittills, motionären veterligen, icke några åtgärder vidtagits för densamma offentliggörande. Då derförutan redogörelsen gifvetvis icke vore till någon nytta för den jordbrukande allmänheten, ansåg motionären ej olämpligt, att Riksdagen hos Kongl. Maj:t anhölle, att redogörelsen måtte skyndsamligen i tryck utgifvas.

I betraktande särskildt af de kostnader, som redan nedlagts på åstadkommande af ifrågavarande redogörelse, anser utskottet både lämpligt och önskvärdt, att åtminstone de delar af densamma, som kunna vara till gagn för den jordbrukande allmänheten, måtte till trycket befordras.

På grund af hvad ofvan blifvit anfördt får utskottet sålunda vördsamtt hemställa:

1:o att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att den agrikulturkemiska försöksanstalten vid Ultuna måtte indragas, och

2:o att den af anstaltens föreståndare utarbetade sammanfattningen af de vid anstalten vunna resultat måtte till de delar, som kunna vara den jordbrukande allmänheten till nytta, genom tryck offentliggöras.

Stockholm den 23 februari 1888.

På utskottets vägnar:

G. F. ÖSTBERG.